

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

1976/77: 3

med anledning av motioner om statliga pensionsförmåner

Motionerna

1975/76:251 av herrar Henmark (fp) och Molin (fp)

I motionen yrkas att riksdagen beslutar hemställa att regeringen framlägger förslag till utjämning av pensionen för personal som pensionerats vid olika tidpunkter.

Motionärerna påpekar att inrikesutskottet tidigare avstyrkt ett liknande yrkande med hänvisning till att frågor av det slaget handläggs i samma ordning som gäller för avlönings- och andra anställningsvillkor för statsanställda och att riksdagen i sådana frågor skall utöva sitt inflytande genom sin löne delegation. Det är dock enligt motionärerna knappast rimligt att löne delegationen inom en bestämd förhandlingsram, som med hänsyn till inflationsrisken m. m. måste göras så trång som möjligt, kan inrymma kompensation för brister som uppkommit för flera decennier sedan. Den i många fall långt tillbaka liggande orsaken till kompensationskravet gör att detta knappast kan anses aktuellt i förhandlingssammanhang som rör nutida löne- och anställningsvillkor, slutar motionärerna.

1975/76:377 av herr Henmark (fp)

I motionen yrkas att riksdagen av regeringen begär utredning och förslag rörande uppräknig och värdesäkring av livräntor beviljade före 1 januari 1974.

Motionären anser att det inte är rättvist att livräntor, som grundats på livräntetagarnas egna inbetalningar med vid den tiden gällande penningvärde, utbetalas utan hänsynstagande till inflationen. Därför är det angeläget enligt motionären att livräntor uppräknas till dagens penningvärde och att dessa sedan liksom de nyare livräntorna genom exempelvis knytning till basbeloppet värdesäkras. Det hävdas vidare att frågan är sådan att den inte torde kunna lösas genom förhandlingar och att ett särskilt ingripande behövs. I första hand föreslås att frågan om de ekonomiska konsekvenserna av ett genomförande av förslaget utreds.

1975/76:1889 av herr Oskarson m. fl. (m)

I motionen yrkas att riksdagen med anledning av vad som anförts i motionen om pensionstillskott till stats- och kommunalpensionärer hos re-

geringen begär lämpliga åtgärder och vid behov förslag till vårsessionen med 1975/76 års riksmöte.

Motionärerna erinrar om att statspensionen är samordnad med folk- och ATP-pensionerna, vilket innebär att pensionen är en s. k. bruttopension. Vidare framhåller motionärerna att den standardhöjning av folkpensionen som erhöles den 1 januari 1975 för statspensionärerna inte innebar någon annan ändring än att deras kompletteringspension minskade lika mycket. Genom samordningen får statspensionärerna inte heller den standardhöjning i form av pensionstillskott som fr. o. m. den 1 juli 1969 tillkommer såväl vanliga folkpensionärer som de folkpensionärer som också uppbär en liten ATP-pension.

Motionärerna anser att det inte kan vara rättvist att statspensionärerna inte skall erhålla någon standardförbättring. Därför föreslås att statspensionärerna, utöver de smärre förbättringar som kan erhållas genom de förhandlande parterna och innan nuvarande bruttosystem ersättes med något annat, genom riksdagen tillerkännes en standardförbättring i form av ett generellt tillägg som motsvarar det s. k. pensionstillskottet om 4 procent av basbeloppet.

Tillägget, som föreslås utgå från den 1 januari 1976, skulle i nuläget bli ca 32 kr. i månaden med eventuell reducering i förhållande till tjänstetidsfaktorn.

Avslutningsvis föreslås att samma regler bör gälla för kommunalpensionärer.

Gällande bestämmelser m. m.

Bestämmelserna om de statsanställdas pensioner finns i statens allmänna tjänstepensionsreglemente (SPR) med följdförfattningar. Vissa bestämmelser i reglementet har med verkan fr. o. m. den 10 december 1974 givits avtalskaraktär. Administrationen av statspensionerna handhas av statens personalpensionsverk. Det statliga pensionsreglementet omfattar statsanställda tjänstemän, oavsett anställningsform, vilka fyllt 20 år och innehar anställning med en sysselsättningsgrad av lägst 40 procent.

Pension kan utgå i form av ålderspension, sjukpension, förtidspension, egenlivränta, familjepension samt familjelivränta. Pensionsförmånerna är numera värdebeständiga. Livräntorna bestäms fr. o. m. år 1974 på grundval av basbeloppet vid ingången av det år då de utbetalas. Enligt en vid 1975 års förhandlingar mellan statens avtalsverk och vederbörande personalorganisationer avtalad ändring i pensionsbestämmelserna skall normalbeloppet av pension följa basbeloppet enligt lagen om allmän försäkring. Parterna var även överens om att motsvarande skulle gälla för pensioner som inte är beviljade enligt avtalet, dvs. pensioner enligt äldre pensionsreglementen.

Ålderspension enligt SPR utgår tidigast vid pensioneringsperiodens nedre gräns. Vid pensioneringstillfället utgör hel ålderspension i princip 65 procent

av pensionsunderlaget. Detta fastställs med hänsyn till befattningshavarens avlöning under de sista fem åren närmast före pensioneringen. Understiger antalet tjänsteår det som erfordras för hel pension, minskas pensionens belopp i motsvarande mån. Lönen för personer i motsvarande befattning kan ha ökats efter pensioneringen dels genom att tjänsten har flyttats upp någon eller några lönegrader, dels genom att lönen i lönegraden har höjts. Någon direkt effekt på pensionen av att pensionärens tidigare tjänst flyttats upp någon eller några lönegrader uppnås inte.

De statliga pensionsförmånerna är samordnade enligt den s. k. bruttometoden med förmånerna från den allmänna pensioneringen, dvs. folk- och tilläggspensioneringen i lagen om allmän försäkring. Bruttosamordningen innebär att den enskilde är berättigad till minst de förmåner som skall utgå enligt pensionsreglementet. En följd av systemet är att en ökning av folk- eller tilläggspensionsförmåner inte får någon betydelse för en statspensionär så länge ökningen inte innebär att folk- och tilläggspensionen överskrider 65-procentnivån.

Tidigare riksdagsbehandling

Motioner med yrkanden bl. a. om utjämning av pensionerna till f. d. statstjänstemän har tidigare behandlats av inrikesutskottet (InU 1973:33 och InU 1975/76:19).

Motionerna avstyrktes med hänvisning till att frågor av det slaget handläggs i samma ordning som gäller för avlönings- och andra anställningsvillkor för statsanställda och att riksdagen i sådana frågor skall utöva sitt inflytande genom sin löne delegation. Riksdagen godkände utskottets inställning.

Representanterna i utskottet för moderata samlingspartiet och folkpartiet uttalade dock vid behandlingen av frågan vid föregående riksmöte (InU 1975/76:19) i ett särskilt yttrande att särskilda insatser bör göras för att ge kompensation till de grupper som blivit missgynnade på grund av den urholkning som skett av statstjänstemännens pensioner.

Frågan om uppräknings av äldre livräntor har tidigare behandlats av riksdagen. I socialförsäkringsutskottet avstyrktes således ett yrkande av denna innebörd år 1974 (SfU 1974:17) med hänvisning till att denna fråga i första hand bör lösas genom förhandlingar mellan berörda parter på arbetsmarknaden. Riksdagen följde utskottet.

Utskottet

De statsanställdas pensionsförmåner regleras numera genom avtal som träffas mellan de statsanställdas organisationer och statens avtalsverk.

Hel ålderspension utgår med i princip 65 procent av slutlöneklassen i den lönegrad den anställda hade vid avgången med pension. Pensionssystemet är samordnat med den allmänna pensioneringen enligt den s. k. brutto-

metoden. Vid hel pension innebär detta att folk- och tilläggspensionsförmånen inkluderas i totalsumman för den statliga pensionen. Den enskilde är därvid berättigad till minst de förmåner som följer av det statliga tjänstepensionssystemet. Samordningen är således individuell och innebär att den statsanställda aldrig kan bli sämre ställd i pensionshänseende än den som uppbär enbart förmåner från den allmänna pensioneringen. En följd av systemet är att en ökning av folk- eller tilläggspensionsförmåner inte får någon betydelse för en statspensionär så länge ökningen inte innebär att folk- och tilläggspensionen överskrider 65-procentnivån. De statliga tjänstepensionerna är fr. o. m. 1975 värdesäkrade genom anknytning till basbeloppet.

En statstjänsteman som lämnar tjänsten i förtid får vid 65 års ålder ut sina pensionsförmåner från den statliga anställningen i form av livränta. Livränta – på grund av avgång efter år 1973 – är från tidpunkten för utbetalningen värdesäkrad genom anknytning till basbeloppet.

De föreliggande motionerna går ut på att statstjänstemännens pensionsförmåner skall förbättras. Herr Oskarson m. fl. (m) anser med hänvisning till reglerna om bruttosamordningen i motionen 1975/76:1889 att statspensionärerna allmänt sett varit missgynnade. Motionärerna föreslår därför att ett generellt tillägg med 4 procent av basbeloppet skall utgå till denna grupp.

I motionen 1975/76:251 av herrar Henmark (fp) och Molin (fp) begärs förändring av de statsanställdas pensionssystem på det sättet att vid pensionsberäkningen skall utgångspunkten inte enbart vara den lönegrad vederbörande hade i sin tjänst vid pensionstillfället utan hänsyn skall även tas till lönegradsuppflyttningar av tjänsten som skett därefter.

I motionen 1975/76:377 begär herr Henmark dessutom att livräntor som är beviljade före den 1 januari 1974 skall räknas upp och värdesäkras.

Som framgår av det anförda är utvecklingen av de statsanställdas pensioner en konsekvens av de överenskommelser som de anställdas organisationer sluter med statens avtalsverk. De senaste två åren har överenskommelserna för statspensionärerna inneburit ökade förmåner med sammanlagt mellan 20 och 30 procent, varvid de låga pensionerna höjts mest. Man kan som framgår av motionerna ha olika uppfattningar om storleken av de totala belopp som avsatts för pensionerna och om fördelningen av de beloppen. Detta är emellertid frågor som avgörs efter förhandlingar. Riksdagen har möjlighet att inverka härpå genom sin löne delegation. Enligt utskottets uppfattning bör riksdagens inflytande utövas den vägen och inte genom uttalanden eller åtgärder av det slag motionärerna tänker sig.

Med hänsyn till det anförda hemställer utskottet
att motionerna 1975/76:251, 1975/76:377 och 1975/76:1889 inte
föranleder någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 19 oktober 1976

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

BENGT FAGERLUND

Närvarande: herrar Fagerlund (s), Nilsson i Tvärålund (c), Ingemund Bengtsson i Varberg (s), Stridsman (c), Nilsson i Östersund (s), fru Hörnlund (s), herrar Gustafsson i Säffle (c), Fridolfsson (m), fru Ludvigsson (s), herrar Fransson (c), Jonsson i Alingsås (fp), fru Berglund (s), fru af Ugglas (m), fru Leijon (s) och fru Winther (fp).

